

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามชนบท ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน แต่ผลจากการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้เกิดผลกระทบในด้านลบกับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศโดยเฉพาะในด้านการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงและไม่เป็นธรรมจากหน่วยงานของรัฐและของเอกชน ประชาชนส่วนน้อยของประเทศได้รับประโยชน์กล่าวคือมีความเป็นอยู่ดีมีรายได้มากขึ้น แต่ประชาชนส่วนใหญ่กลับมีรายได้น้อยมีคุณภาพชีวิตตกต่ำ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างประชาชนในชาติ จึงนำไปสู่ความขัดแย้งและปัญหาสังคมซึ่งสอดคล้องกับชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว (2545, หน้า 4) ที่กล่าวว่า การพัฒนาในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยเฉพาะระบบการบริหารทางเศรษฐกิจ การเมือง และราชการยังเป็นการรวมศูนย์อำนาจและขาดประสิทธิภาพระบบกฎหมายล้าสมัย นำไปสู่ปัญหาเรื้อรังของประเทศ คือ การทุจริตประทุติมิชอบที่เกิดขึ้นทั้งในภาคราชการและในภาคธุรกิจเอกชน ขณะที่ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ความยากจน และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่รุนแรง ได้สร้างความขัดแย้งในสังคม ความอ่อนแอของสังคมตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางศีลธรรมและปัญหาสังคมมากขึ้น

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ตอบสนองให้เกิดความอยู่ดีมีสุขแก่คนส่วนใหญ่ ภาวการณ์เกษตรกับภาคอุตสาหกรรมเกิดความเหลื่อมล้ำไม่มีความเกื้อกูลซึ่งกันและกันเท่าที่ควร ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมีระบบการตลาดและใช้เงินทุนจำนวนมาก แต่ใช้ผลผลิตและทรัพยากรแรงงานจากภาคการเกษตรในราคาถูก ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในภาคการเกษตร ผลประโยชน์ที่ได้รับจากภาคอุตสาหกรรมอยู่ในระดับน้อย ขาดอำนาจการต่อรองทางสังคม กลายเป็นยากจนพึ่งตนเองไม่ค่อยได้ สอดคล้องกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2541, หน้า, 84) ได้กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในสภาวะยากจน ผู้ที่ยากจน ไม่ค่อยมีทางเลือกในการหาเลี้ยงชีพ สิ่งที่เขาเลือกทำคือการตัดวงจรทรัพยากรธรรมชาติ เฉพาะหน้าด้วยการตัดไม้ในป่า ใช้พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างไม่มีเวลาพักดินและสุดท้ายคือเผชิญชีวิตนอกบ้านด้วยการอพยพครอบครัวเข้าสู่เมือง สอดคล้องกับ พิทยา ว่องกุล (2540, หน้า 236) ได้กล่าวว่า ในปี พ.ศ.2536 สำรวจพบว่า ร้อยละ 42 ของแรงงานระดับ ป.6 หรือต่ำกว่า ซึ่งทำงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด (มีอยู่ 1.7 ล้านคน) ส่วนใหญ่ล้วนเป็นแรงงานที่อพยพมาจากชนบท

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยสัดส่วนแล้วเป็นผู้พวยพามาจากภาคอีสานมากที่สุด

การอพยพของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) ชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ด้านความยากจน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความแห้งแล้งของพื้นที่ จากการสำรวจ (2537-2542) พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่และประชากร 1 ใน 3 ของประเทศ แต่กลับมีสัดส่วนรายได้เพียง 1 ใน 10 ของประเทศ หรือประมาณร้อยละ 11.2 รายได้โดยรายเฉลี่ยต่อหัวเมื่อปี 2538 เพียง 24,331 บาท/คน/ปี ต่ำสุดของประเทศและมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่ากรุงเทพมหานครซึ่งมีรายได้ต่อหัว 238,849 บาท/คน/ปี ถึงประมาณ 9 เท่า (ภาควิชาเกษตรศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541, หน้า 92) จากการศึกษาของธนาคารโลก (1980) พบว่าแถบของความยากจน (Poverty Belt) ของอีสาน คือ จังหวัดสกลนคร กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ และตะวันออกเฉียงของบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นแถบที่แห้งแล้งมากที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเป็นแถบที่มีดินคีย์คุณภาพมาก (พิทยา ว่องกุล, 2540, หน้า 164) สาเหตุของความยากจนของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2541, หน้า 267-268) กล่าวว่า มาจากการไม่มีที่ดินทำกิน ความสามารถในการจัดการที่ดินต่ำ ประสิทธิภาพผลิตต่ำจำนวนวันทำงานน้อย อาชีพมีรายได้ และระดับการศึกษาต่ำ ขาดผู้นำครอบครัว มีบุตรมาก ขาดโอกาสทางสังคม ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ น้อย ความพิการและการเจ็บป่วยเรื้อรังสูง และมีหนี้สินมาก

เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าว ทางภาครัฐและภาคเอกชน จึงต้องกำหนดบทบาทการพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่กำหนดแนวทางการพัฒนาโดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เสริมสร้างให้ประชาชนเป็นคนดีเพียบพร้อม ด้วยคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ดำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางสังคมไทย (ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว, 2545, หน้า 4) และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานให้รัฐต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึง และเท่าเทียมกันทั่วประเทศ (กรมการศาสนา, 2540, หน้า 23-25)

จากแนวทางการพัฒนาประเทศดังกล่าวชี้ให้เห็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะเศรษฐกิจของท้องถิ่น ลดความยากจนและความขัดแย้งทางสังคม ส่งเสริมศีลธรรมและสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อลดช่องว่างทางสังคมให้ประชาชน

ส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ พัฒนาภาคการเกษตรในชนบทให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยยึดปรัชญาการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

จากสภาพปัญหาดังได้กล่าวข้างต้นและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 กำหนดให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ ที่มีประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แต่มีรายได้ต่ำกว่าประชากรในส่วนอื่นของประเทศ โดยเฉลี่ยต่อหัวเมื่อปี 2538 เพียง 24,331 บาท/คน/ปี พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้รัฐต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ เพื่อสร้างเสริมคุณธรรม พัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาหลักธรรมกล่าวคือหลักสัมมาอาชีวะ ที่ว่าด้วยการเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ และสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่เป็นธรรมและสามารถพึ่งตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของชุมชนตามหลักสัมมาอาชีวะ กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของชุมชนตามหลักสัมมาอาชีวะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของชุมชนตามหลักสัมมาอาชีวะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในทัศนะของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามเขตที่ตั้งและรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในทัศนะของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามเขตที่ตั้งและรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของชุมชนตามหลักสัมมาอาชีวะกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำถามในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของชุมชนตามหลักสัมมาอาชีวะ กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังมีคำถามในการวิจัย ดังนี้

1. ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพฤติกรรมตามหลักสัมมาอาชีวะอยู่ในระดับใด
2. ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพฤติกรรมตามหลักสัมมาอาชีวะ จำแนกตามเขตที่ตั้งและรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกัน หรือไม่
3. ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองอยู่ในระดับใด
4. ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง จำแนกตามเขตที่ตั้งและรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกัน หรือไม่
5. พฤติกรรมตามหลักสัมมาอาชีวะกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์กัน หรือไม่

สมมติฐานในการวิจัย

1. ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพฤติกรรมตามหลักสัมมาอาชีวะ จำแนกตามเขตที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน
2. ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพฤติกรรมตามหลักสัมมาอาชีวะ จำแนกตามรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน
3. ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จำแนกตามเขตที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน
4. ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จำแนกตามรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน
5. ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพฤติกรรมตามหลักสัมมาอาชีวะกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

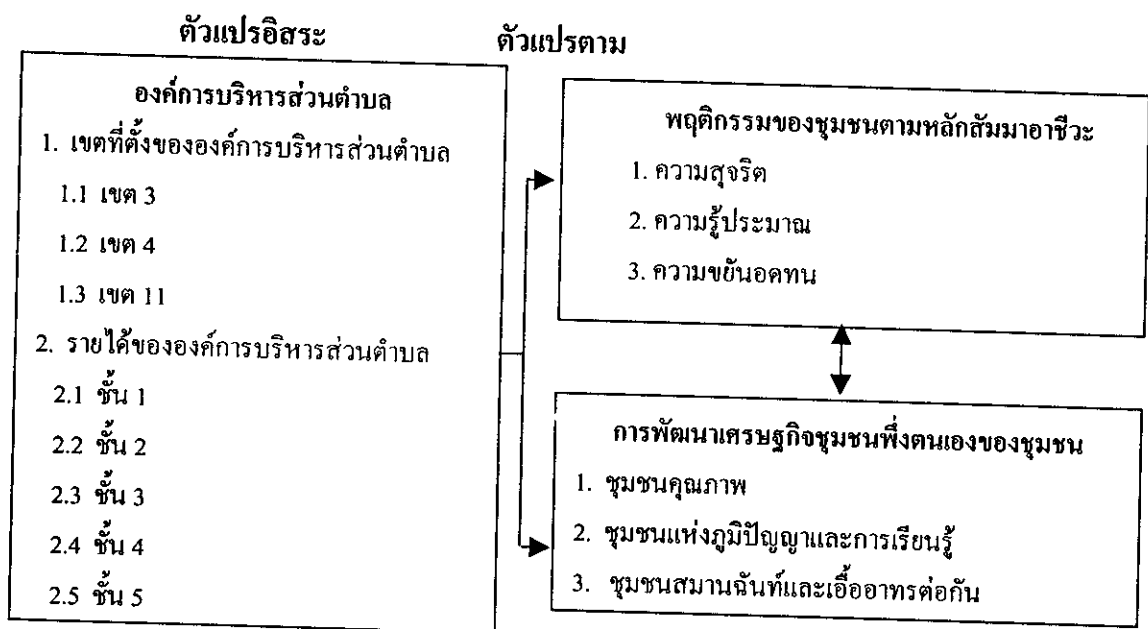
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสำคัญและประโยชน์

1. เป็นข้อมูลในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของชุมชนตามหลักสัมมาอาชีวะ ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
3. เป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร และผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยแนวความคิดการปฏิบัติตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนของ พระธรรมปิฎก (ปยุตฺ ฺปยุตฺโต, 2529, หน้า 769, 2545, หน้า 35-36) นิยามไว้ว่า “สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ ได้แก่ ละมิจฉาชีพ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพ รวมถึงความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพที่สุจริต และว่า องค์ของมรรคนั้นแต่ละข้อเป็นสัมมา เช่น สัมมาอาชีวะ การที่เป็นสัมมานั้นก็คือ โดยถูกต้อง หมายถึงการทำให้เกิดความพอดี หรือ พอประมาณ และจุดหมายและค่านิยมร่วม ตามวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศของแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว, 2545, หน้า 4) เป็นตัวแปรที่ศึกษา และอาศัยแนวคิดของ ศ.น.พ.ประเวศ วะสี (2545, หน้า 62) ที่ได้กล่าวว่า “สัมมาอาชีวะ เป็นองค์หนึ่งในอริยมรรค ถ้าคนในสังคมจำนวนมากที่สุด มีอาชีพที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สังคมจะมีความสุข” เป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

1.1 การศึกษาครั้งนี้ อาศัยแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ปยุตฺ ฺปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง สัมมาอาชีวะ 3 ด้าน ได้แก่ ความสุจริต ความรู้ประมาณและความขยันอดทน

1.2 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ได้อาศัยแนวคิดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่ว่าด้วย จุดมุ่งและค่านิยมร่วมตามวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศ 3 ประการ ได้แก่

1.2.1 ชุมชนคุณภาพ

1.2.2 ชุมชนแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

1.2.3 ชุมชนสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดที่เป็นตัวแทนของจังหวัดตามเขตที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2,614 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดที่เป็นตัวแทนของจังหวัดตามเขตที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียง โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ตามเขตที่ตั้งและรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 336 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

3.1.1 เขตที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.1.1.1 เขต 3

3.1.1.2 เขต 4

3.1.1.3 เขต 11

3.1.2 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.1.2.1 ชั้น 1

3.1.2.2 ชั้น 2

3.1.2.3 ชั้น 3

3.1.2.4 ชั้น 4

3.1.2.5 ชั้น 5

3.2 ตัวแปรตาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

3.2.1 พฤติกรรมของชุมชนตามหลักสัมมาอาชีวะ

3.2.1.1 ความสุจริต

3.2.1.2 ความรู้ประมาณ

3.2.1.3 ความขยันอดทน

3.2.2 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชน

3.2.2.1 ชุมชนคุณภาพ

3.2.2.2 ชุมชนแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

3.2.2.3 ชุมชนสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมของชุมชนตามหลักสัมาอาชีวะ หมายถึง การที่ประชาชนในตำบลมีการประกอบอาชีพถูกกฎหมาย เลี้ยงชีวิตด้วยความสุจริต มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ และรู้จักประมาณในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง สมเหตุสมผล

1.1 ความสุจริต หมายถึง การที่ประชาชนในตำบล ประพฤติปฏิบัติตนตาม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น และกฎหมายบ้านเมือง

1.2 ความรู้ประมาณ หมายถึง การที่ประชาชนในตำบลรู้จักกำหนดการดำรงชีวิตให้มีความสุข อย่างสมดุล พอเพียง ไม่ให้ขาดแคลนและไม่ให้ฟุ้งเฟ้อจนเกินฐานะของตนและฐานะทางสังคม อันจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความเดือดร้อนในการดำรงชีพ

1.3 ความขยันอดทน หมายถึง การที่ประชาชนในตำบลทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ทอดลอย ประกอบกิจเลี้ยงชีพไม่ทอดทิ้งธุระ ทำงานจริงจังไม่ย่อหย่อน ทำงานตามเวลาไม่ผัดผ่อน กล้าสู้กับอุปสรรค และความเหนื่อยยากลำบากเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ วัดพฤติกรรมของชุมชนตามหลักสัมาอาชีวะ จากทัศนะของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชน หมายถึง การประกอบสัมมาชีพของประชาชนในตำบลที่เน้นการพัฒนาชีวิตทางสายกลาง อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดีและความพอประมาณอย่างมีเหตุผล นำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สามารถพึ่ง ตนเอง มีภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก ให้คนส่วนใหญ่มีการศึกษาและรู้จักเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นคนดี มีคุณธรรมและซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าทางสังคมไทยที่มีความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

2.1 ชุมชนคุณภาพ หมายถึง ชุมชนที่สามารถสร้างคนส่วนมากให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีชุมชนน่าอยู่ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มี

ความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2 ชุมชนแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ หมายถึง ชุมชนที่เปิดโอกาสให้คนทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก สังสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 ชุมชนสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน หมายถึง ชุมชนที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าทางเอกลักษณ์ของชุมชนที่พึ่งพาเกื้อกูลกัน รู้ รัก สามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีความเอื้ออาทร รักภูมิใจในชาติและท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชน

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ วัดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชน จากทักษะของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

3. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ผู้มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการบริหารงานทั่วไป การวางแผน การประชาสัมพันธ์ งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ในตำแหน่งปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2542

4. เขตที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง เขตที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งแบ่งตามเขตท้องที่ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (ภายใน) ตามคำสั่งกรมการพัฒนาชุมชนที่ 46/ 2546 วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546 ดังต่อไปนี้

4.1 เขต 3 มี 7 จังหวัด ได้แก่ นครพนม กาฬสินธุ์ มุกดาหาร อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี และยโสธร

4.2 เขต 4 มี 6 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น สกลนคร หนองบัวลำภู อุดรธานี เลยและหนองคาย

4.3 เขตที่ 11 มี 6 จังหวัด ได้แก่ ชัยภูมิ มหาสารคาม ศรีสะเกษ นครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์

5. รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ระดับรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งแบ่งระดับรายได้ออกเป็น 5 ชั้น ตามการกำหนดชั้นองค์การบริหารส่วนตำบลของกระทรวงมหาดไทย (กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง, 2545 ก และบุญนาค ตีวกุล, 2546, หน้า 21) ดังนี้

5.1 ชั้น 1 หมายถึง ระดับรายได้จากการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไป

5.2 ชั้น 2 หมายถึง ระดับรายได้จากการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่ 13-19 ล้านบาท

5.3 ชั้น 3 หมายถึง ระดับรายได้จากการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่ 7-12 ล้านบาท

5.4 ชั้น 4 หมายถึง ระดับรายได้จากการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่ 4-6 ล้านบาท

5.5 ชั้น 5 หมายถึง ระดับรายได้จากการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่เกิน 3 ล้านบาท